

vraag: indien Guiteau meent geïnspireerd te zijn om Garfield te dooden, hoe kunt gij, orthodoxen dan zeggen dat die inspiratie niet deugt? Een van beiden toch: of alle menschen kunnen geïnspireerd worden of niet. Kunnen allen geïnspireerd worden, dan vraag ik: hoe kan ik onderscheiden of het de ware inspiratie is? Kunnen zij het niet allen, wederom hoe kan ik dan onderscheiden tusschen waarheid en leugen? Gaat dat op gevoel af, of heeft men daarvoor een maatstaf? Is het eerste het geval, dan vervalt alle redenatie en de subjektieve willekeur treedt in. In het tweede geval dient men den maatstaf te geven. Dit nu verzuimde Dr. G. en toch dat verlangde ik. Zoolang men hiervoor in gebreke blijft, zoolang kan ik niet van dwaling overtuigd worden. Neen, in dat inspiratiebegrip is geen plaats voor de redeneering des verstands, ik zie daarin niets dan subjektieve willekeur. Men werpt den een uit en verheerlijkt den ander, ofschoon beiden beweren gelijkelyk geïnspireerd te zijn. Dat is niet rechtvaardig en juist mijn rechtvaardigheidsgevoel wordt gekwetst door dat meten met twee maten.

Een orthodox man zei me eens: eerst moet de anti-christ komen, anders treedt de Christus niet op in zijn heerlijkheid, daarom verwondert mij het ongeloof onzer dagen niet. Ik antwoordde: dan moogt ge wel blij zijn dat wij er zijn, want zonder ons kwam de Christus niet aan de beurt en dus wij ongeloovigen zijn even nuttige werktuigen als gij in de handen van uw God, om de komst van den Christus voor te bereiden.

Is dat niet logisch geredeneerd? Evenzoo nu meen ik, dat logisch het beroep van Guiteau op de inspiratie een moeilykheid is op den weg des geloovigen. Daarentegen meent Dr. G. dat hij door zulke bedenkingen te beter gevoelt, hoe veilig de bodem is waarop hij staat. Inderdaad, dit is een der raadselen, waarin de mensch wandelt, dat hetzelfde wat de eene mensch als bepaald onjuist beschouwt, door een ander mensch, toegerust met dezelfde gaven en gelijkelyk georganiseerd, even bepaald houdt voor een axioma. Het zou ons weleens doen twifelen en doen zeggen: er bestaat geen waarheid, geen eenheid der menschelyke rede in geen enkel opzicht.

D. N.

WORDEN ER MENSCHEN GEBOREN VOOR WIE GEEN PLAATS BEREID IS AAN DEN MAALTIJD DES LEVENS?

In eene huishoudelyke vergadering der vereeniging „de Unie”, den 22en Maart jl. te Amsterdam gehouden, behandelde de heer C. V. Gerritsen de hierboven aangehaalde vraag. Wij zullen trachten een kort résumé te geven van den inhoud der uitvoerige rede, om ons daarna hoofdzakelyk bezig te houden met het gevoerde debat. De reden dezer beperking schryve men daaraan toe, dat een uitvoerig verslag ¹⁾ is verschenen in een *Bijvoegsel* van de „Werkmansbode” n^o. 14 van 1 April jl.

¹⁾ Wie daarmede nog kennis wenscht te maken, heeft zich slechts te wenden tot den Secretaris van den „Nieuw-Malthusienschen Bond”, den heer B. H. Heldt, 82 Bloemstraat te Amsterdam, die, zoolang de voorraad strekt, bereid is daarvan een exemplaar te zenden.

Vele lezers toch van ons tijdschrift hebben daarmede reeds kennis gemaakt.

Spreker begint zijne rede met eene opsomming van geschriften uit de 16e, 17e en 18e eeuw, waaruit blijkt dat de bevolkingsleer zooals die door Malthus in 1798 werd gepubliceerd niets nieuws bevatte. De waarde van zijn werk was, dat hij met onwederlegbare bewijzen en helderen betoogtrant de aandacht vestigde op een feit, dat voor een ieder waar te nemen en in sommige opzichten ook opgemerkt was, *maar nooit in zijn volle teekenis was begrepen.*

De grondslag zijner leer: dat er bij de menschen een neiging bestond om zich sterker te vermeerderen dan de middelen van bestaan toelaten, hoort men maar zeer zelden bestrijden. Wel zijn er zulken. Zij beweren dat de toename der bevolking in de beschaafde landen van Europa niet zoo sterk is als in de onbeschaafde, zij schryven dit toe aan de grootere beschaving die doet overwegen de gevolgen die uit persoonlijke handelingen voortvloeien en de verantwoordelykheid daarvan. Maar dit juist is de zoogenaamde »zedelyke” beperking die Malthus voorstaat, gelijk spreker zal aantoonen.

Hoevele werklieden, vraagt spreker, blijven niet jaren zoogenaamd verkeeren, wachtende op hooger loon voor zij in 't huwelyk treden; hoeveel ambtenaren verkeeren niet in 't zelfde geval, wachtende op een betrekking; hoeveel kooplieden en winkeliers stellen hun huwelyk niet uit tot zij de zekerheid hebben een gezin te kunnen onderhouden? Hun paring bewijst dat de neiging niet ontbreekt. Men verwarre echter de *oorzaak* welke die neiging beheerscht niet met die neiging zelve. Een kleine toeneming der bevolking bij beschaafde natien bewijst nog niets tegen de leer der mogelyke vermenigvuldiging.

Spreker stelt zich de vraag: kan de toeneming der middelen van bestaan gelijken tred houden met de neiging der bevolking om zich te vermeerren? Het antwoord op die vraag moet ontkennend luiden, op grond van het veelvuldig voorkomend ongehuwd leven en de vele late huwelyken. Men stelle bij het beantwoorden van die vraag zich niet op het standpunt of er genoeg is om allen van het hoog noodige te voorzien om van te leven, maar of er genoeg is ook ten opzichte der geriefelykheden die het leven aangenaam moeten maken. De vraag of men gehuwd zijnde het minstens even goed zal hebben als te huis, speelt de hoofdrol bij de overwegingen tot het aangaan van een huwelyk.

De bewering, dat toenemende bevolking ook de welvaart doet toenemen en dat als regel in sterk bevolkte landen ook de grootste welvaart heerscht, is volgens spreker een verwarring van de oorzaak met het gevolg. De welvaart nam in de sterk bevolkte landen niet toe omdat de bevolking toenam, maar de bevolking nam toe omdat de welvaart vermeerderde. De oorzaak is toenemende welvaart, gevolg toenemende bevolking, getuige Engeland, waar de bevolking zeer sterk toenam, toen de toepassing van stoom een grootere productie van goederen veroorzaakte.

Behalve beschaving is er een andere macht werkzaam die de bevolking binnen de grenzen van de middelen van bestaan houdt en die in hare uitwerking geen mededoogen kent; zij heet armoede.

Men stelle zich, zegt spreker, de armoede niet voor

in de gedaante van een bedelaar, zij openbaart zich veel verradelijker en langzamer, maar daarom niet minder zeker van hare uitwerking, in de lage loonen, onvoldoende huisvesting en groote kindersterfte. In de gezinnen, waar men aan de grootste ontberingen is prijs gegeven, waar slechte woning en onvoldoende kleeding de gezondheid van de arbeidersfamilie ondermijnt, waar ieder jaar een nieuwe wereldburger het levenslicht ziet, om na eenige maanden weer plaats te maken voor een opvolger, daár heerscht armoede in de gedaante van ontoereikende inkomsten.

Spreker tracht nu duidelijk te maken, hoe dat inkomen kan worden vergroot, na geconstateerd te hebben dat evenals goederen het arbeidsloon onderworpen is aan vraag en aanbod, met dit verschil dat, terwijl goederen door toenemende aanbieding of afnemende vraag steeds in prijs kunnen dalen, het arbeidsloon slechts daalt totdat de arbeider daarvan niet meer in het allernoodigste voor zijn levensonderhoud kan voorzien, wat hem doet besluiten niet meer te werken.

Drie wegen staan volgens spreker den arbeider in dat geval open:

1°. kan hij telkens, bij verlaging van loon, zijne levensbehoeften verminderen, door bijv. als hij alle dagen gewoon is vleesch te eten dat eenmaal per week of in het geheel niet te doen, door een woning bijv. van f 3 per week met een mindere van f 1 te verwisselen, door in plaats van leeren schoeisel en warme kleederen, klompen te gaan dragen en minder stof van kleederen, door den werktijd, bijv. 10 uren daags, tot 14 à 16 te verhoogen;

2°. te verhuizen naar een land waar de loonen hogere waarde hebben;

3°. hij kan zich het genot van een huisgezin ontzeggen en ongehuwd blijven.

Anders rest hem niet. De tusschenkomst van den Staat in te roepen om op kunstmatige wijze de loonen te verhoogen kan slechts van tijdelijk nut zijn 1°. omdat het loonfonds, dat is het kapitaal dat voor de loonen wordt aangeboden, beperkt is; 2°. omdat hooge loonen even goed als lage loonen een gevolg zijn van de concurrentie, zoowel van de arbeiders als de kapitalisten. Overtreft de aanbieding van arbeid het aanbod van het kapitaal, dan wedijveren de werklieden zoo lang tot ieder hunner een plaats heeft ingenomen en hij een deel ontvangt dat voor loon bestemd is, en dan dalen de loonen. Overtreft daarentegen het aanbod van kapitaal de beschikbare arbeidskrachten dan wedijveren de kapitalisten om hun kapitaal tegen arbeid te ruilen, waardoor de loonen moeten stijgen. Wel staat tusschen deze beide groepen een derde: de ondernemers, maar behoudens het spreker te ver van zijn onderwerp zou voeren den invloed te beschouwen dien deze uitoefent, zijn kapitaal en arbeid toch de hoofdfactoren.

Er zijn er die beweren dat de Staat niet mag gedoo-gen dat zijne burgers aan gebrek ten prooi worden gegeven; zij beroepen zich op Raynal, die in zijn »Histoire des Indes» zegt: »Voor de maatschappelijke wetten bestonden had de mensch het recht van bestaan»; spreker antwoordt hierop met Malthus dat men zich even gemakkelijk beroepen kan op het recht van 100 ja 1000 jaren te leven. En voorzeker, ieder heeft dat recht *als hij dat kan* en zonder de rechten te benadeelen van

anderen om ook te leven. Het is in hoofdzaak echter een quastie van *macht*, niet van *recht*; noch vóór de instelling onzer maatschappelijke rechten, noch daarna, kon een onbegrens aantal bestaan; en er vóór zoowel als er na, hield het RECHT op toen het aan MACHT ontbrak.

Maar bovendien, men kan aan den Staat geen herstel vragen van hetgeen de Staat noch de maatschappij veroorzaakt hebben. De Staat heeft geen schuld aan de wanverhouding die ontstaan is door steeds toenemende arbeidskrachten en gemis aan kapitaal om aan allen arbeid te verschaffen tegen hoog loon.

Prof. Dr. J. Platte betwistte in een rede, een paar jaar geleden bij de opening van zijn cursus aan de hoogeschool te Zurich uitgesproken, dat recht van bestaan o. a. door het navolgende voorbeeld: vooronderstel een man heeft twee kinderen, voor wier opvoeding hij, met het inkomen dat hij heeft, goed kan zorg dragen. Niemand zal dan beweren, dat iemand anders dan hijzelf tot de opvoeding dier kinderen verplicht is. Komen er nu eenige kinderen bij, zoodat er zeven zijn, dan vervalt de geheele familie in zorg en gebrek. Om welke reden, zoo vraagt hij, zou de Staat voor het gebrek dat door de toeneming van het gezin ontstond, verantwoordelijk gemaakt en dientengevolge tot ondersteuning rechtmatig verplicht kunnen worden? Zijn niet alle kinderen op dezelfde wijze in de wereld gekomen? Indien de komst der beide eersten geen verantwoordelijkheid voor den Staat doet ontstaan, hoe zou die dan kunnen voortspruiten uit de later geboren en wier komst toch aan dezelfde oorzaken is toe te schrijven?

Spreker betwist voorts de stelling van Henry George, den schrijver van het veel besproken werk »Progress and Poverty», dat de arbeider zijn loon voortbrengt vóór hij het consumeert. De ploeger, door George tot voorbeeld aangehaald, kan, zegt spreker, in werkelijkheid niet leven van het brood dat hij helpt voortbrengen voordat de oogst binnen en in brood omgezet is.

De arbeider die ploegt produceert een equivalent van het voedsel dat hij reeds dadelijk nuttigt, en tegelijk daarmee produceert hij een vergoeding voor den bezitter van dat voedsel, omdat deze wachten moet tot den oogsttijd.

Het kapitaal is wel degelijk een factor waarmede men te rekenen heeft om te kunnen produceeren en het laat wel degelijk zijnen invloed gelden bij de verdeling der opbrengst. In de plaats van sprekers inwoning worden een paar fabrieken, een groote kazerne en eenige villa's gebouwd. Dientengevolge zijn in de laatste weken groote sommen aan arbeidsloon betaald. Is die tijdelijke welvaart nu een gevolg van hetgeen een vermeerderde bevolking produceert? Dan toch zou de bevolking er eerst moeten zijn geweest en het kapitaal achteraan gekomen moeten zijn en juist het omgekeerde is waar. Omdat een groot kapitaal disponibel werd gesteld, kwamen de werklieden van heinde en verre opdagen, om een deel daarvan te verkrijgen.

De 2e weg: emigratie, kan nuttig zijn, volgens spreker, wanneer die op geregelde wijze plaats vindt en de opoffering om zijn land te verlaten niet zoo groot is dat men het laatste oogenblik afwacht eer men weg gaat. Dat is het geval echter niet. In ons land is de lust voor emigratie al zeer verflauwd, terwijl de inmiddels verdubbelde bevolking aan hare neiging om zich te ver-

meerderen nog ruimschoots gevolg geeft en de middelen van bestaan niet meer in die mate toenemen. Die lust tot emigratie weer op te wekken kost groote moeite. De zucht om zoo lang mogelijk met hun gezin in het vaderland te blijven, doet de arbeiders steeds hun levensstandaard bekrimpen, ze werken telkens een uur langer tot de grens is bereikt, maken het daardoor zorgvoller niet alleen voor zich zelve, maar tevens voor hunne mede-arbeiders; en om eindelijk niet van gebrek om te komen *moet* er geëmigreerd worden. De krachtigste en meest energieke mannen gaan dan het land uit en laten de ouden van dagen en de zwakken achter, die dan weder, even zorgeloos als voorheen, de ingeruimde plaatsen doen innemen door hun zwak nageslacht.

Met een paar voorbeelden, door de dagbladen onlangs uit het noorden des lands medegedeeld, betreffende heerschend gebrek aan werk, maakt spreker dit duidelijk.

Eerst dan, zegt hij, als de levensstandaard van alle arbeiders een wenschelijke is, dan kan men emigratie goed noemen; wacht men tot die gedaald is tot op de grens van gebrek, dan werkt emigratie dubbel nadeelig.

In Duitschland zag men dat goed in, daar verbod men onlangs de stoombootmaatschappijen het publiceeren van goedkoope overvaartvrachten naar Amerika, om de emigratie zooveel mogelijk tegen te gaan. Emigratie werkt bovendien nog andere wanverhoudingen in de hand, die het geluk der menschen, voor zoover dat geluk in het huwelijk mag worden gezocht, ondermijnen. De statistiek der Engelsche bevolking over 1881 wijst dit aan. Daaruit blijkt, dat Engeland 750,000 vrouwen meer telt dan mannen, een welsprekend cijfer, wanneer men daarbij bedenkt hoe groot dan wel het aantal vrouwen moet zijn dat gedoemd is in ongehuwden staat te leven.

De 3e weg, die van den ongehuwden staat, is eveneens af te keuren. Wordt dit meer dan thans het geval is regel, dan doodt de arbeider het bestaan van het huisgezin, de schakel die in de maatschappij onmisbaar is, omdat *hij* zeer gemakkelijk aan de concurrentie het hoofd kan bieden, maar de gehuwde arbeider, die voor meerderen heeft te zorgen dan voor zich zelve, niet. Wanneer het familieleven het grootste bezwaar wordt bij de arbeiders dan leidt dat tot algeheele demoralisatie van den arbeidersstand. Wie trouwens van nabij met de arbeiders bekend is, weet ook hoe onmisbaar een gezin voor hen is, wanneer zij uitgeput van hun werk dat schamel tehuis opzoeken.

Zelfs de weinige meest voorzichtigen en ontwikkelden onder de arbeiders, die om hun gering inkomen het aangaan van een huwelijk uitstellen, ziet men ten laatste toch bezwijken voor de krachtige neiging die zich bij hen openbaart voor het huwelijksleven.

Aan elk der drie wegen die arbeiders kunnen inslaan, zijn dus ongewenschte bezwaren verbonden voor het maatschappelijk leven.

De 3e weg: uitstel van het huwelijk en daardoor beperking van het aantal, ter verkrijging van hooge loonen, werd als uitkomst van Malthus' onderzoekingen, den arbeiders als eenig middel aanbevolen. De »Nieuw-Malthusianen" verschillen omtrent dit middel met huu meester. Zij stroven naar het bevorderen van vroege huwelijken, met preventieve middelen *in* het huwelijk.

Spreker verdedigt daarop het huwelijk, als het voornaamste middel tot wederkeerige beschaving en verede-

ling der beide geslachten. De vereeniging, zegt hij van man en vrouw, bevordert het geluk der menschen en staat daarom als zedelijk beginsel even hoog als alle andere genietingen, naar wier vervulling wij dagelijks haken, ter verhooging van ons levensgeluk. Wie het hiermede niet eens is, dien blijft slechts over hulde te brengen aan het kloosterleven.

Spreker staat daarna stil bij de gevolgen die het uitstellen van het huwelijksleven heeft, waar dit leidt tot buitenechtelijke betrekkingen. De prostitutie, met de vreeselijke ziekte die haar aankleeft, is een der voornaamste oorzaken van late huwelijken en het celibatair leven in de middel- en hoogere standen der maatschappij, waarvoor de slachtoffers grootendeels uit de arbeiders-familien worden gerecruteerd.

De economisch onproductieve positie van het meereudeel der vrouwen en het vooruitzicht van talrijk gezin te moeten onderhouden is een onoverkomelijke hinderpaal voor een groot aantal mannen die van een beperkt inkomen moeten leven. De grondslag voor het aangaan eener samenleving is daardoor maar zelden liefde, die onmisbare factor tot bevordering van geluk, maar wordt verlaagd tot een geldelijke speculatie.

Van het grootste deel der arbeiders mag men geen onthouding van het huwelijk verwachten, zij beschikken over geen genoegzame middelen om aan de neiging van hun hartstochten buiten het huwelijk te voldoen, maar bovendien ook is het huwelijk hun eenigst en voornaamst genot.

Met welk noodlottig gevolg! roept spreker uit.

Uit een tweede verslag, opgenomen in het Tijdschrift voor Geneeskunde, rapport van een commissie voor het onderzoek naar den invloed der begrafenisondenschappen op de kindersterfte in Nederland, blijkt, dat het vreeselijk cijfer van kinderen die beneden den eenjarigen leeftijd sterven, hoofdzakelijk geleverd wordt door de huisgezinnen der proletariërs. Dat bewijst de wenschelijkheid om door willekeurige beperking van het gezin te voorkomen, wat anders de harde hand der natuur bewerkstelligt.

Spreker acht met een en ander de leer, om het huwelijk te bevorderen en het gezin te beperken, genoegzaam verdedigd. Die beperking is een behoefte zoovel voor het gezin als voor de maatschappij. De maatschappij heeft er uit een economisch oogpunt belang bij dat er een grooter aantal menschen is dat produceert, en dat er minder kinderen zijn beneden de 15 jaren die ten koste van dat produceerend deel leven. Maurice Block levert daarvoor het beste bewijs, als hij de afnemng der bevolking in Frankrijk, in verhouding tot andere groote volken, zeer betreurende, tevens erkent, dat de algemeene welvaart, door de toepassing der preventieve middelen, op het platteland zeer is verhoogd.

Een ander voordeel der beperking in het huwelijk is de langere gemiddelde levensduur. Sedert het begin dezer eeuw is die voor Frankrijk met 3 jaren vermeerderd. Deze feiten wederleggen naar sprekers meening tevens de dwaze redeneering, dat Frankrijk op den duur zijn gezag als groote mogendheid niet zal kunnen handhaven. Juist Frankrijk is sterk tegenover mogendheden van gelijken rang, omdat het veel meer inwoners telt van 20—50 jaren dan Duitschland en

Nederland. Op de 10,000 inwoners telt Frankrijk 929 van 0—5 jaren; Nederland 1127 en Pruisen 1510; van 5—20 jaren zijn er in Frankrijk 2683, in Nederland 3139 en in Pruisen 3155. Van af den 20-jarigen leeftijd, het tijdstip waarop de mensch begint te produceeren, tellen de drie genoemde landen op de 10,000 inwoners een gelijk aantal van 20—30-jarigen leeftijd, maar van 30—40 en van 40—50 jaar, dat is de leeftijd waarop het meest wordt geproduceerd, telt Frankrijk veel meer inwoners op iedere duizend, dan Nederland of Pruisen. Spreker heeft deze cijfers ontleend aan het werk van Maurice Block »*l'Europe politique et sociale*.”

In de *Revue Scientifique* kwam twee jaar geleden een zeer belangrijk artikel voor met het kennelijk doel geschreven om te wijzen op het gevaar dat Frankrijk dreigt, wanneer het voortgaat de vermeerdering zijner bevolking geen gelijken tred te doen houden met die van andere groote mogendheden. Na in twee hoofdstukken de feiten te hebben niteengezet, wijdt de schrijver een derde aan de »middelen ter verbetering” en vangt dit aldus aan:

»Als een volk zijn vruchtbaarheid willens en wetens vermindert, zoowel door het aangaan van huwelijken op later leeftijd, als door beperking van het aantal kinderen, mag men dan eenige hoop koestoren, daarin verandering te brengen alleen door uitzetting van de gevaren, waaraan de Staat daardoor wordt blootgesteld? Waarschijnlijk is dat niet. Men zou daardoor bij den mensch eerst die vurige begeerte naar welvaart, die zijn hevigste hartstocht is, en het vaste besluit, alles uit den weg te ruimen wat die welvaart in den weg staat, moeten uitroeien.”

Spreker raadt dringend aan dat artikel, dat geheel in de »Wetenschappelijke bladen” afl. I en II van den vorigen jaargang is verschenen, eens te lezen. Het artikel dat geschreven is om de beperking te doen ophouden, tintelt van een waarheidsliefde bij het opsommen van de voordeelen, die aan een langzame toeneming der bevolking is verbonden, als men maar zelden bij bestrijders aantreft.

Wat nu de gezondheid der vrouw aanbetreft, die bij de leer der beperking nog al eens ter sprake wordt gebracht, meent spreker dat men zal moeten toegeven, dat het zelden of nooit een vereischte kan zijn, dat zij het grootst mogelijk aantal kinderen ter wereld brengt gedurende den tijd die daarvoor bestaat. Het beweren van sommige medici, dat het zenuwgestel der vrouw verzwakt wordt door voorkoming der bevruchting, wordt door anderen bestreden. Dr. Stille schrijft in een artikel van Betz »*Memorabilien*” blz. 509, uit ervaring zoo hij zegt, hysterie en zenuwziekte bij de vrouw juist toe aan te grooten kinderrijkdom, terwijl ze leven moet van te beperkte middelen. De boerenstand in Frankrijk, die sedert de groote revolutie het tweekinderstelsel heeft toegepast is, zegt Dr. Stille, in het volle genot van een lichamelijken, geestelijken en zedelijken toestand, en hij geloof niet dat onder de Fransche vrouwen te platte lande meer hysterie en zielsziekten voorkomt dan onder de Duitsche boerenvrouwen.

Maar toegegeven, zegt spreker, dat enkele kwalen bij sommige vrouwen het gevolg zouden zijn van de toepassing der preventieve middelen, dan blijft het nog de

vraag of die wel opwegen tegen de ellende en het vele kwaad, dat voortspruit uit een te sterk toenemende bevolking.

Geslachtsverkeer zoekt men toch; de behoefte daaraan is te groot dan dat men den raad van Malthus zou gaan volgen en daarmede wachten tot 20 of 30-jarigen leeftijd.

Owen zegt daarvan: »Te meenen dat de groote menigte in de tien gelukkigste jaren des levens zich van de iunigste en dierbaarste aller betrekkingen zal onthouden, en gedurende den wezenlijken feesttijd van het bestaan, zal leven als monniken en nonnen — alles om te boeten voor de onvoldoende voortbrenging der aarde, of om een catastrofe te voorkomen, die men belijden moet dat eenige honderde jaren in 't verschieft ligt — dat te meenen, vereischt een geloof dat geen nauwlettend bespieder der menschheid bezit.”

Men late zich overigens bij het beoordeelen der bevolkingsleer niet afschrikken door de woorden: »onkiesch, onrein, walgelijk.” Deze woorden zijn van toepassing op hen die het met de grootste onverschilligheid aanzien dat de arbeidersfamiliën, uit onwetenschap of vooroordeel, tal van kinderen krijgen, aan wie nooit eenig geluk zal ten deel vallen. Men keurt het gebruik van preventieve middelen goed bij een vrouw van wie men weet dat zij geen gezond of levend kind zal ter wereld brengen, zonder dat haar eigen leven daar tevens mede gemoeid is. Verdient het dan niet evenzeer goedkeuring wanneer de man of vrouw nalaat een kind te verwekken, hetwelk hij niet in staat is de eerste voorwaarde van een gelukkig bestaan te verzekeren?

Welke waarde men overigens aan de machtwoorden moet hechten, toont spreker aan met aanhalingen uit Mr. Vissering's »*Handboek voor Practische Staathuishoudkunde*”, waar deze deel I, 4e druk, pag. 240, wijst op de proletariërs, »die zorgeloos en roekeloos de maatschappij bezwaren met de gevolgen hunner walgelijke vruchtbaarheid”; en op pag. 472 noemt de schrijver de middelen tot voorkoming dier vruchtbaarheid »dwaze en walgelijke.”

De Franschen, zegt spreker, die hun waarachtig belang zoo goed inzien en die bij het beoordeelen der middelen om hun geluk te bevorderen zich geheel laten leiden door de rede en niet door kerkelijke of maatschappelijk-zedelijke dogma's, staan veel hooger dan de zedeprekers, die zich niet ontzien de welvaart der menschen op te offeren aan hun ziekelijk begrip van »kuisheid” en »zedelijkheid.” Vraag 100 dier „*fatsoenlijke lieden*” welke beteekenis zij aan „kuisheid” geven en van 99 krijgt gij een definitie, die alleen de vrouw betreft, want voor den man, die bovendien zoo gemakkelijk aan zijne neigingen kan voldoen, is onkuisheid zoo erg niet. Zij stellen aan de vrouwen, waarmede zij later huwen, den eisch van onthouding, en brengen andere schepselen tot den ellendigen staat van afhankelijkheid, om handel te drijven met hun lichaam, om ze ten slotte uit te werpen.

Na nog een kort woord over het eerste gevolg der beperking van het gezin: de onafhankelijkheid zoowel voor de vrouw als voor den man, besluit spreker zijne rede met het volgende resumé:

»Overbevolking openbaart zich in armoede, lage loonen en kindersterfte, of zoo men wil: in het niet voldoende aanwezig zijn van de middelen, die voor alle

mensen, ieder naar gelang zijner behoeften, noodig zijn om hun geluk te bevorderen.

»Late huwelijken en de ongehuwde staat veroorzaken prostitutie en geslachtsziekten en demoraliseeren den mensch.

»Het vroege huwelijk daarentegen verhoogt het geluk en is bevorderlijk aan de beschaving.

»Maar wijl de macht der mensen om zich te vernieuwvuldigen sterker is dan de oorzaken die de middelen van bestaan doen toenemen, is het hun plicht als redelijke wezens, die onbegrensde macht der natuur te beperken. Het kind mag niet, als bij de dieren, uitsluitend het produkt zijn van de voldoening eener niet te onderdrukken drift, maar de plaats aan den maaltijd des levens behoort bereid te zijn, opdat het behalve zijn leven ook den grondslag voor het verkrijgen van geluk aan de ouders te danken hebbe.»

Het antwoord op de vraag: »Waarom worden menschen geboren voor wie geen plaats bereid is aan den maaltijd des levens», moet luiden:

»Omdat gebrek aan kennis bij de meeste menschen tot bekrompenheid en slaafsche navolging van het bestaande aanleiding geeft, tengevolge waarvan zij dien onbevooroordeelden blik missen, die de grondslag is voor het betrachten der ware humaniteit, welke hierin bestaat, dat men het welzijn van anderen raadpleegt voor men aan eigen natuurdrijf voldoet.

»Het voornaamste middel om tot een gewenschten toestand te geraken, kan voorloopig alleen hierin bestaan, dat een krachtige publieke opinie gevestigd worde die op de ouders van een onmatig aantal kinderen hetzelfde stempel drukt als op ieder ander die, wat zijne handelingen betreft, zich niet boven het redeloze schepsel weet te verheffen.

»Hoe spoediger die opinie zich openbaart bij de hogere klassen, des te spoediger zal zij haren weg vinden naar de onderste lagen der maatschappij.»

Na de pauze werd gelegenheid gegeven tot het voeren van debat en het vragen van inlichtingen.

Door een zevental personen werd daaraan deelgenomen. Op de vraag wat Spr. verstond onder het woord „kapitaal”, antwoordde hij: „al datgene wat strekken moet tot voortbrenging, daaronder niet te begrijpen den arbeid.”

Door een ander werd bezwaar geopperd tegen de *toepassing* der leer; de aanwezigheid van dames verhinderde hem echter dat bezwaar nader toe te lichten. Diezelfde opponent meende o. a. ook, dat een ouderenpaar, 't welk het aantal kinderen tot 2 beperkt maar ze door den dood verloren had, een jammerlijk zelfverwijt moest gevoelen over de beperking die het willekeurig had toegepast ¹⁾. Verliest het daarentegen 2 uit een gezin van 6 of 8, dan blijven de overigen nog als troost achter.

Referent gaf te kennen dat de aanwezigheid van dames geen bezwaar mocht zijn om deze kwestie te bespreken. Het hangt slechts af van de wijze waarop, geenszins van het onderwerp. Is de *behandeling* van een onderwerp kwetsend voor 't gevoel eener vrouw, dan

behoort ze dit evenzoo te zijn voor dat van den man.

Spr. wijst er op dat, indien „kennis” den man verheft, zulks niet minder met de vrouw het geval zal zijn.

Hij verklaarde er zich ten sterkste vóór om elk wetenschappelijk onderwerp in tegenwoordigheid van mannen en vrouwen te behandelen, wijl beiden hetzelfde belang daarbij hebben.

En wat het andere bezwaar betreft, Spr. vraagt verschooning voor den ónparlementairen vorm dien hij gebruiken moest, maar hij weet op dat oogenblik geen anderen.

Hij noemt het argument van den bestrijder een „mop”, waarmede men een ernstig vraagstuk van groot maatschappelijk belang niet moest bestrijden.

Prof. Rosenstein gebruikte een paar jaar geleden hetzelfde argument in eene vergadering te Amsterdam. ¹⁾

Spr. vraagt wat men zou zeggen, indien hij het Malthusianisme verdedigde op grond van het veelvuldig en telkens terugkeerend verdriet, dat een gezin van 6, 8 of 10 kinderen den ouders moet veroorzaken indien ze *alle* overlijden?

Ter loops wijst hij er op dat de sterftekans niet zoo groot is voor een klein gezin als voor een groot, omdat den kinderen van het kleine gezin beter voeding en verzorging te beurt valt dan dien van het groote.

De opmerking van dien opponent dat „hoe armer een gezin, des te meer liefde en toewijding daar heerscht”, liet referent onbeantwoord, evenzoo de minder juiste opmerking dat Malthus „ongehuwd” was.

Daarentegen stond Referent even stil bij de opmerkingen: 1^o. dat toevluchtsoorden moesten worden opgericht, waar kinderen eene opvoeding konden ontvangen en 2^o. dat men in huwelijken, uit liefde gesloten, nooit dacht aan het aantal kinderen 't welk daaruit zou worden geboren of wat er van die kinderen zou worden.

Beide stelsels passen in elkaar; het eerste zal ieder gevoel van individueele verantwoordelijkheid voor zijne daden bij dem mensch verlammen, en het laatste zou hem niet boven het redeloze wezen verheffen.

Ref. meent dat juist dit het kenmerk van beschaving moet zijn dat men, de verantwoordelijkheid zijner eigen daden beseffende, steeds bij iedere handeling aan de gevolgen denkt. Als voorbeeld wijst hij op het feit dat allen wel eens zullen ondervonden hebben, nam. dat een soort van spijs hem of haar bijzonder smaakt. Bij ondervinding weet men dat het gebruik ons slecht bekomt; de meest beschaafde zal dien lust voor 't vervolg bedwingen; de minder ontwikkelde heeft menige harde les noodig vóór hij het nuttigen van dien kost voor goed nalaat.

Een ander spreker meende dat het loon hooger was geworden in den loop dezer eeuw, terwijl toch de bevolking sterk was toegenomen, en men bij beter vruchtbaarmaking van het kapitaal nog veel meer arbeid kon laten verrichten.

Ref. antwoordde dat men *waarde* en *prijs* niet mocht verwarren. Want al ware nu het loon in prijs hooger dan 80 jaren geleden, en men ontvangt voor één dagloon nu minder levensbehoeften dan vóór 80 jaren, dan is de prijs wel is waar hooger maar de waarde wel

¹⁾ Weegt dit zelfverwijt zwaar bij de ouders die willekeurig het huwelijk uitstellen tot den leeftijd waarop de natuur hem of haar niet meer tijd gunt dan om 2 of 3 kinderen het leven te geven, indien die loten van een nagenoeg afgeleefd paar bezwijken?

¹⁾ Dr. Waalewijn noemde het terecht baker-argumenten.

degelijk verminderd. Hij was het met den opponent niet eens dat het kapitaal zoo oneindig groot is, en bij een ander beheer zooveel meer vruchten kan afwerpen. In ieder geval zou het verstandiger zijn die vruchtbaar-making te doen strekken tot verhooging van het loon, dan tot het verkrijgen van meer arbeiders.

Daarna trad een opponent op, die meende dat de leer van Malthus tot de vorige eeuw en misschien het begin van deze behoorde, maar nu had uitgediend. Ze had geen rekening gehouden met de emigratie (!) Er lagen nog vele gronden braak, die wachten op bebouwing. Hij wijst er op, hoe de zaal waar men vergaderde niet allen heeft kunnen opnemen die gekomen zijn, en hoe nu eenigen zich behelpen met buiten te blijven staan.

Ref. antwoordt kortelijk dat de leer van Malthus niet tot de vorige eeuw behoorde, maar reeds duizenden jaren oud is, en dat zij zal blijven bestaan zoolang erkend wordt dat de hoegrootheid der bevolking invloed uitoefent op de verdeeling der welvaart. Hij kon alleen constateeren dat Malthus wel degelijk rekening had gehouden met emigratie, — en wat het voorbeeld betreft door den opponent aangehaald, ref. wil zich gedeeltelijk wel hieraan houden, maar dan tevens er op wijzen dat degenen die in de zaal waren hem dezen avond beter hebben kunnen verstaan dan degenen die buiten stonden; de eersten hadden dus op de laatsten iets voor. Zoo gaat het ook in 't leven. Men wijst op de gronden, die slechts op menschenhanden wachten om bebouwd te worden, maar men zendt er een ander heen, zelf zorgt men wel hier te blijven. ¹⁾

Daarna volgde een opponent die verschillende opmerkingen maakte omtrent de wijze, waarop een ieder trachtte zich meester te maken van eens anders eigendom en die het volgende bezwaar opwierp:

Er was z. i. volstrekt geen zekerheid dat de middelen van bestaan niet aanwezig waren voor *allen*; armoede kon voorkomen worden door toestanden in 't leven te roepen die eene betere verdeeling der inkomsten bevorderen.

Referent gaf daarop te kennen dat hij er reeds in zijn rede op gewezen had, dat een eerste vereischte is: opheffing der toestanden die de slechte verdeeling der welvaart in den weg staan; maar tevens dat bij de gunstigst denkbare verdeeling toch aan de *neiging* tot voortplanting de vrije loop niet kan worden gelaten. Tot het besluit dat de middelen van bestaan niet voldoende aanwezig zijn voor *allen*, kwam ref. door te wijzen op het feit der vele late huwelijken en het steeds toenemend aantal celibatairen in den midden-eu hooger stand der maatschappij. Want al vinden deze toestanden hun oorsprong niet geheel in de afwezigheid van voldoende middelen van bestaan, — toch blijkt uit de vele langdurige engagementen, dat deze oorzaak een der voornaamste is.

Eindelijk nog sprak een huisvader eenige gemoedelijke woorden. Hij is niet bekend met de middelen waarop den geheelen avond gedoeld wordt, maar ze komen hem »verdacht» voor. In ieder geval zijn ze *onnatuurlijk*.

¹⁾ Het voorbeeld van dien opponent gaat mank. Het wegzenden van iemand, die niet kan worden toegelaten, kan een opoffering zijn voor dengene die moet weggaan; maar het niet in het leven roepen van kinderen kan daarmede niet vergeleken worden, omdat bij het eerste sprake is van *iemand*, bij het laatste van *niemand*.

De natuur is in zijn oog heilig en in den loop daarvan mogen wij niet ingrijpen.

Hij vraagt, waar de regel te vinden is, waarnaar eene bevolking zich moet uitbreiden of beperken?

Is er niet altijd armoede geweest?

Naar zijne meening is een groot gezin geen last: hij zelf is uit een groot gezin en heeft ook weer een groot gezin. Allen konden in hun onderhoud voorzien, en zijne echtgenootte vervulde de taak der opvoeding met toewijding, altijd was zij zorgende voor haar gezin.

Hij zeide dat men algemeen naar genot jaagde en dat het de bedoeling van den inleider bleek te zijn om die neiging in de hand te werken. Dat ijveren voor genot noemde hij den vloek van den tegenwoordigen tijd — beter ware het zich toe te leggen op het verkrijgen van welvaart.

Ref. antwoordde dat welvaart genot is, vandaar dat zoovelen er naar jagen. De regel waarnaar de hoegrootheid der familie zich heeft te richten, worde in ieder gezin vastgesteld. Waar geen voldoende middelen aanwezig zijn voor een groot gezin, daar beperke men het tot een klein. Dat opponent's familie groot is, en zijne nakomelingen alle in hun onderhoud kunnen voorzien, dit is zeker te danken aan hunne groote inspanning om de middelen van bestaan machtig te worden, maar de opponent bedenke welke krachtige concurrentie zij juist daardoor anderen hebben aangedaan, die, wellicht minder krachtig, zijn bezweken en nu in armoede verkeerden of gebrek.

Dat zijne echtgenootte met zorg en toewijding het gezin beheert wordt gaarne geloofd, maar is het de bestemming der vrouw om van 's morgens vroeg tot 's avonds laat te zwoegen en te zorgen? Zou de vrouw die door de natuur met een groot gezin gezegend wordt die zorgen dat zwoegen er voor vrijwillig op zich genomen hebben, als ze geweten had hoe die weelderigheid der natuur had kunnen worden beperkt? Het al of niet hebben van een groot gezin wordt gewoonlijk aan de natuur overgelaten; allerminst wordt de vrouw, die daaronder het meest gebukt gaat, geraadpleegd.

Ref. wijst er op dat de natuur rechtvaardig is, maar wreed. Zij geeft den mensch het leven naakt, zelfs in de koudste streek. Dadelijk grijpt de mensch in den loop der natuur door zich te kleeden. De natuur dreigt onze gebouwen met vernieling door den bliksem, de mensch verijdelt dit door het plaatsen van bliksemafleiders. Het menscheijk leven onderscheidt zich daardoor van dat der redeloze dieren, dat het de natuur tracht dienstbaar te maken aan zijn geluk.

Het redeloos dier heeft zich te onderwerpen aan den loop der natuur, of weet dien somwijlen slechts te ontgaan; de mensch daarentegen tracht dezen loop te leiden en waar hij zijn geluk in den weg staat, van zich af te wenden.

Met een woord van aanbeveling, om te trachten door ontwikkeling der rede, dat kenmerk onzer beschaving, het kortstondig leven hier op aarde zoo gelukkig mogelijk voor elkander te maken, sloot de heer Gerritsen zijne weerloggingg.

De voorzitter der »Unie» dankte den inleider en allen die deelgenomen hadden aan het debat voor de moeite die ze genomen hebben om dezen avond nuttig en leerzaam te doen zijn voor de aanwezigen. Al had misschien

niemand in den loop van dezen avond zijne opvatting omtrent het behandelde vraagstuk gewijzigd, het kon niet anders of het gesprokene heeft tot overdenking aangespoord, en die kiem zal niet nalaten hare vruchten voort te brengen. 1.

DE JODENVERVOLGING.

De Jodenvervolging is reeds sedert geruimen tijd aan de orde van den dag. Het dunkt mij noodig, dat ook in dit tijdschrift met een enkel woord daarvan gewag worde gemaakt.

In het laatst der maand Maart vermeldde de courant de voorstellen der Russische commissie, door de regering benoemd om de »Jodenquaestie» te onderzoeken en den Keizer voor te lichten. Deze voorstellen zijn wel, naar men later vernam, verworpen; doch later kreeg men telkens nieuwe, tegenstrijdige berichten, en in elk geval zijn de vijf voorgestelde maatregelen merkwaardig genoeg om te worden medegedeeld. Zij zijn:

1o. Den Joden moet verboden worden, geestrijke dranken te bereiden of te verkoopen.

2o. Alle Joden, die in kleine steden en dorpen wonen, moeten daaruit verdreven worden.

3o. Het moet den Joden verboden worden, akkers en ander grondeigendom te verwerven.

4o. Het stemrecht voor alle gemeentebambten moet den Joden ontnomen worden.

5o. Het zal den Joden vrijstaan, zich aan de oevers der Kaspische zee neer te zetten, maar zonder hulp der regering.

In het nummer der N. Rott. Ct. van 24 Maart j. 1. kwam een ingezonden stuk voor van den heer M. Henriquez Pimentel te Charlois, die als de twee beste middelen in deze zaak beschouwde:

Luide, krachtige en algemeene adhaesie te schenken aan de beweging in Engeland ten gunste der Joden in Rusland; en

Te trachten gelden bijeen te brengen om zooveel mogelijk te helpen.

Terstond daarna plaatsten de heeren P. Harting, C. H. D. Buys Ballot, C. W. Opzoomer en W. Malinckrodt in de dagbladen eene oproeping, die wij grootendeels overnemen:

»Kan het anders of, wanneer wij thans den blik naar Rusland richten en ontwaren in welk een treurigen toestand het groote rijk verkeert, hoe weinig ware beschaving tot het volk is doorgedrongen, hoe zeldzaam de zin is voor waarheid en recht, hoe het ruwe geweld den boventoon voert — of ieder onzer, die het wel meent met dat volk, dat zulk een aanzienlijk deel der oppervlakte van onze aarde bewoont, dat een zich zoo ver uitstrekkenden invloed op de lotgevallen van andere naburige volken kan uitoefenen, moet zich met bezorgdheid afvragen: wat zal er van dit volk worden? Zal het, zoo voortgaande, in weerwil van de beste bedoelingen zijner beheerschers, van de uit het Westen ingevoerde beschaving alleen haar woeker-uitwas, het afgrijpselijk nihilisme, behouden, en langzaam maar zeker in de oude barbaarsheid terugzinken, waarvan de gruwelijke Jodenvervolging als de voorafgaande aankondiging is?

Treurig vooruitzicht voorwaar, waarbij Nederland onmogelijk een onverschillig toeschouwer kan zijn. Maar wat kan het kleine Nederland doen om dien elken menschenvriend bedroevenden achteruitgang af te wenden? Weinig en toch veel. Nederland kan aan Rusland geven, wat het reeds aan zijn grooten Czaar eenmaal te zien gaf, namelijk: een goed voorbeeld.

Nederland is de klassieke bodem van verdraagzaamheid, waar Joden en Christenen sedert eeuwen vreedzaam naast elkander leven. Toonen wij aan de wereld, dat dit nog altijd zoo is, niet door luidruchtige vergaderingen, zooals in Engeland gehouden zijn, niet door heftige openlijke blijken van afkeuring en verontwaardiging, waar veeleer medelijden op zijn plaats zoude zijn, niet enkel met de ongelukkige vervolgd, maar ook met hunne verblinde vervolgers, die, voor zoover zij tot de lagere klassen behooren, te weinig ontwikkeld zijn om toerekenbaar te worden geacht. Toonen wij dit medelijden op eenvoudige, maar tevens krachtige, echt Nederlandsche wijze, door gelden samen te brengen, bestemd om de verarmde en uit hunne woonplaatsen verdreven Russische Joden te ondersteunen.

Wij hopen dat in alle steden en grootere plaatsen van ons vaderland mannen zullen gevonden worden, die, evenals wij bij dezen voor Utrecht en zijne omstreken doen, zich bereid zullen verklaren gelden voor dat doel in ontvangst te nemen en daardoor te getuigen, dat in Nederland boven alle geloofsverschil zich een geest verheft, die al zijne inwoners tot een eendrachtig volk verbindt, namelijk: de geest der menschelijkheid.

Deze oproeping is een eerbiedwaardige daad van wetenschappelijke mannen. Ieder weldenkende in ons vaderland zal zonder twijfel bereid zijn, aan hun verzoek te voldoen. Een enkele opmerking kan ik echter niet achterwege houden.

De Utrechtsche hoogleeraren wenschen geene luidruchtige vergaderingen, zooals in Engeland gehouden zijn, geene heftige openlijke blijken van afkeuring en verontwaardiging. Zij willen dat men handele op eenvoudige, maar tevens krachtige, echt Nederlandsche wijze. — Deze zinsneden, vooral wanneer men ze met elkander in verband brengt, zijn mij niet recht duidelijk; in elk geval geloof ik dat zij tot veel misvatting aanleiding kunnen geven.

Naar mijne overtuiging zijn juist bij quaesties als deze, bij gebeurtenissen die van algemeen, internationaal belang zijn, openbare vergaderingen of (gelijk men ze noemt) meetings zeer gewenscht, ja noodzakelijk voor eene krachtige nitiug van den volkswil. Wanneer de eedsquaestie in ons kleine landje tot een drukbezochte meeting te Amsterdam aanleiding gaf, dan zoude men hier, waar het de rechten en vrijheden, niet alleen de stoffelijke belangen van honderdduizenden betreft, zijne stem niet luide mogen verheffen? Integendeel, wanneer werkelijk in Rusland schandelijke vervolgingen plaats grijpen, en wanneer de Russische regering zulks hetzij in de hand werkt hetzij oogluikend toelaat, dan acht ik het hoog tijd dat men in West-Europa daartegen zooveel mogelijk protesteere, niet »luidruchtig» maar luide, op gepaste en tevens waardige wijze. Nimmer heb ik het voor »echt Nederlandsch» gehouden, dat men alleen het slachtoffer der misdaad ondersteunt, zonder openlijk zijne verontwaardiging over die misdaad te kennen te